

สิทธิมนุษยชนกับการรับรองสิทธิการลาเพื่อบอกลาผู้ป่วยระยะสุดท้าย

Human Rights and the Recognition of the Right to Leave to Say Goodbye for Palliative Care Patients

กัญญาพัชร ดุลยพัชร*

Kanyapach Dulyapach

วันรับบทความ 12 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 8 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับตีพิมพ์ 14 กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

เสรีภาพในการตัดสินใจของบุคคลย่อมขยายขอบเขตไปถึง “สิทธิในการเลือกวิถีทางการแพทย์และสุขภาวะในวาระสุดท้ายของชีวิต” ถือเป็นส่วนหนึ่งของการเคารพในเอกสิทธิ์แห่งบุคคล และศักดิ์ศรีที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด มิได้จำกัดอยู่เพียงแค่ “สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล” ตามมาตรฐานทางการแพทย์เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึง “สิทธิที่จะได้รับการดูแล” ที่มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตและการประคับประคองจิตใจ ซึ่งการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายจึงไม่ใช่เพียงความพยายามยืดชีวิตด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์ หากแต่คือการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามเจตจำนงของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานที่รับรองว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการปฏิเสธการรักษาในวาระสุดท้ายของชีวิต เพื่อดำรงไว้ซึ่งสิทธิในการจากไปอย่างสงบตามครรลองแห่งธรรมชาติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือที่เรียกว่า “การตายอย่างตามธรรมชาติ” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care) ดังนั้นบทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่ง

* บทความวิชาการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “สิทธิในการลาเพื่อดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย” ตามหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

This academic article is part of the doctoral dissertation entitled “The Right to Leave for the Palliative Care Patients” in the Doctor of Laws Program, Faculty of Law, Thammasat University.

นักศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; อีเมล kanyapach.d@tsu.ac.th

Student in the Doctor of Laws Program, Faculty of Law, Thammasat University; E-mail: kanyapach.d@tsu.ac.th

สิทธิมนุษยชนกับการรับรองสิทธิการลาเพื่อบอกลาผู้ป่วยระยะสุดท้าย
Human Rights and the Recognition of the Right to Leave to Say Goodbye for Palliative Care Patients

นำเสนอประเด็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในมิติของการเปลี่ยนผ่านจากการ “การรักษา” ไปสู่การให้ความสำคัญกับ “การดูแล” ในวาระสุดท้ายของชีวิต อันเป็นการรับรองสิทธิในการลาเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวสามารถมีส่วนร่วมในการดูแลและประคับประคองผู้ป่วยระยะสุดท้ายในช่วงเวลาที่มีความหมายอย่างยิ่งของชีวิต ทั้งนี้ แม้ในยามที่สภาพร่างกายของบุคคลจะอ่อนแอลง แต่บุคคลยังคงเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพในการกำหนดวิถีแห่งช่วงสุดท้ายของชีวิตตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ภายใต้หลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน สิทธิการลา ผู้ป่วยระยะสุดท้าย

Abstract

The freedom of individual decision-making extends to the “right to choose medical treatment and well-being in the final stages of life.” This is part of respecting individual privileges and inherent human dignity, not limited to the “right to receive medical treatment” according to medical standards, but also encompassing the “right to receive care,” which focuses on quality of life and emotional support. Therefore, end-of-life care is not merely about prolonging life with medical technology, but also about respecting human dignity according to the individual’s wishes. This aligns with the concept of fundamental rights that guarantee individuals the freedom to refuse treatment in the final stages of life, in order to uphold the right to a peaceful death in accordance with nature and human dignity, or what is known as “natural death,” which is the core of palliative care. Therefore, this academic article aims to present the issue of human rights protection in the dimension of transitioning from “treatment” to “care” in the final stages of life. This guarantees the right to leave so that family members can participate in the care and palliative care of terminally ill patients during this most meaningful period of life. Even when a person’s physical condition weakens, they still retain their human dignity, as well as the right and freedom to fully determine the course of their own final stage of life, under the fundamental principles of human rights.

Keywords: Human Rights, Leave Rights, Palliative Care Patients

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

นิรมัย พิศแข มั่นจิตร, *กฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วยและการจัดทำบริการทางด้านสุขภาพ* (โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2561).

ปรีดี เกษมทรัพย์, *นิติปรัชญา* (พิมพ์ครั้งที่ 2, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2531).

ปรีดี เกษมทรัพย์ และกิตติศักดิ์ ปรกติ, *นิติปรัชญา* (พิมพ์ครั้งที่ 15, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560).

พรทวิ ยอดมงคล, *คู่มือสำหรับประชาชน การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคอง (Palliative Care)* (พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัท พิมพ์ดี จำกัด 2556).

พรทวิ ยอดมงคล, *คู่มือสำหรับประชาชน การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคอง* (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) 2556).

บทความ

ภาษาไทย

ต่อพงศ์ กิตติยานนท์, ‘ข้อความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐาน’ (2563) 1 วารสารกฎหมายสิทธิมนุษยชน 12.

นิภาพรณ เจนสันติกุล, ‘รัฐสวัสดิการ: การนำไปปฏิบัติในบริบทสังคมไทยเพื่อความครอบคลุมทางสังคม’ (2565) 3 วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน 20.

เมธา สิงจานุสงค์, ‘ผลลัพธ์และประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคอง ณ โรงพยาบาลศิครินทร์: การวิจัยแบบผสมผสาน’ (2569) 23 วารสารวิชาการแพทย์และสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 3, 69.

วริษา อสงุพันธ์กุล, ‘ปัญหาการปรับใช้หลักความสมควรแก่เหตุกับการจำกัด “เสรีภาพทั่วไป” ที่ได้รับการรับรองไว้ในมาตรา 25 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560’ (2564) 50 วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 39.

สัญญา เคนาภูมิ และศรีเสด็จ กองแกน, ‘การเมืองเชิงอัตลักษณ์: การกำหนดบทบาทในสังคมร่วมสมัย’ (2567) 1 วารสารนวัตกรรมการสังคมศาสตร์ 35.

วิทยานิพนธ์

ภาษาไทย

สุวรรณฐา ลิ้ม, ‘แนวทางส่งเสริมกตัญญูทศวิถีในสังคมไทย’ (ดุชนิพนธ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2560).

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ภาษาไทย

The Coverage, ‘ชวนผู้ประกันตนสนับสนุน สิทธิวันลาเพื่อดูแลวาระสุดท้าย 30-60 วัน เหมือนลาคลอด’ (2568) <<https://www.thecoverage.info/news/content/9073>> สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2569.

กรมกิจการผู้สูงอายุ, ‘สถิติผู้สูงอายุ เมษายน 2569’ (dop, มปป.) <https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2598> สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2569.

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.), ‘ความเป็นมากระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม’ (2561) <<https://www.mhesi.go.th/index.php/aboutus/history.html>> สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2568.

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, ‘แผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนของกระทรวงแรงงาน ประจำปี พ.ศ. 2566–2570 ภายใต้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 - 2570)’ (2566) <<https://strategy.mol.go.th>> สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2568.

สิทธิมนุษยชนกับการรับรองสิทธิการลาเพื่อบอกลาผู้ป่วยระยะสุดท้าย
Human Rights and the Recognition of the Right to Leave to Say Goodbye for Palliative Care Patients

ข่าวออนไลน์ 7 HD, ‘แห่ชื่นชม ม.มหิดล ให้สิทธิลาดูแลคนในครอบครัวป่วยระยะสุดท้าย’ (2569)
<<https://news.ch7.com/detail/866012>> สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2569.

นฤมล แซ่โจ้ว, ‘ศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองหลักความเสมอภาค’ (2567) <https://occ_th.constitutionalcourt.or.th> สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2569.

ประชาไท, ‘“สิทธิลาดูใจ” ทำไมจึงสำคัญ ส่องต่างประเทศ ไทยกำลังดัน’ (2567) <<https://prachatai.com/journal/2024/11/111435>> สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2568.

ชัยธรรมย์ ธรรมบุษดี, ‘เครือข่ายยื่น 3,000 รายชื่อหนุนบอर्डประกันสังคม ให้สิทธิ “ลางานดูแลผู้ป่วยระยะท้าย” 30-60 วัน’ (2568) <<https://www.hfocus.org/content/2025/06/34437>> สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2569.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี, ‘แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570’ (2565) <https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651> สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2568.

สำนักภาษาต่างประเทศ, ‘เกาหลีได้ออกกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมขยายการลาเลี้ยงบุตร’ (2562) <https://old.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=60905&filename=foreign_news> สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2569.

อลงกรณ์ พลบุตร, ‘8 ทศวรรษการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย’ (สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 2559) <https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8787> สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2569, 3.

เอกภพ สิทธิวรรณธนะ, ‘เครือข่ายยื่น 3,000 รายชื่อหนุนบอर्डประกันสังคม ให้สิทธิ “ลางานดูแลผู้ป่วยระยะท้าย” 30-60 วัน’ (17 มิถุนายน 2568) <<https://www.hfocus.org/content/2025/06/34437>> สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2568.

ภาษาต่างประเทศ

Adapted, ‘Introduction to the Human Rights Based Approach, UNICEF Finland’ (2015)
<<https://www.unicef.org/child-rights-convention/what-are-human-rights>>
accessed 11 March 2026.

DIRECTIVE (EU) 2019/1158 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of
20 June 2019 on work-life balance for parents and carers and repealing
Council Directive 2010/18/EU, Article (27).

Japanese Law Translation, ‘Act on Childcare Leave, Caregiver Leave, and Other
Measures for the Welfare of Workers Caring for Children or Other Family
Members’ <<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3543/en>> accessed 16 June 2026.

WHO Media Team, ‘WHO takes steps to address glaring shortage of quality palliative
care services’ <<https://www.who.int/news/item/05-10-2021-who-takes-steps-to-address-glaring-shortage-of-quality-palliative-care-services>>
accessed 10 June 2026.